

КАТЕГОРІЯ ІМПЛІЦИТНОСТІ У СТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБАХ ВИРАЖЕННЯ

Гриняк О.О. (м. Херсон)

Розвиток когнітивного підходу, який базується на інтеграції знань із психології, культурології, антропології, лінгвістики [1, с. 3] та прихованих текстових смислів [2, с. 19], сприяє актуалізації категорії імпліцитності. У контексті дослідження під імпліцитністю розуміємо властивість поетичного тексту містити прихований смисл. Метою дослідження є виявлення імплікатів – смислів, прихованих у художньому (поетичному, прозовому) тексті, що вилучається через лінгвокогнітивний аналіз стилістичних засобів: епітетів, метафор, метонімій, персоніфікацій, антитез. У світлі когнітивної лінгвістики стилістичні тропи і фігури тлумачаться як лінгвокогнітивні конструкти, що інкорпорує у собі вербальну, концептуальну й передконцептуальну іпостасі [1, с. 3]. Передконцептуальна іпостась виражає глибинний смисл стилістичних виразів, котрий розкривається через аналіз архетипів, що лежать у їх підґрунті [2, с. 16, 194]. Концептуальна іпостась структурується концептуальними схемами (метафоричними, метонімічними чи оксиморонними) [2, с.12]. Вербальна іпостась тропів і фігур є словесним втіленням передконцептуальних і концептуальних структур [2, с. 17, 207]. Саме концептуальна і передконцептуальна іпостасі стилістичних тропів містять прихований смисл тексту.

Як приклад розглянемо поетичний текст Р. Фроста “Tree at My Window”, основний зміст якого втілено у концептах ПРИРОДА і ЛЮДИНА. Імплікат “гармонія людини і природи” виявляємо через семантико-концептуальний аналіз номінативних одиниць, що виступають його індикаторами. Перший рядок є звертанням: “Tree at my window, window tree”, у якому образ дерева персоніфікується. У метафорі: “but let there never be curtain drawn between you and me” [4, с. 575] індикатором слугує лексема “curtain”, оскільки крім експліцитного значення “завіса”, в її семантичній структурі містяться значення “кордон, перепона”. Зміст метафори розуміємо так: “хай не буде між нами кордону, перепони”. Передконцептуальною основою метафори: “my sash is lowered when

night comes on” [4, с. 575] є архетип СМЕРТЬ, який активується завдяки номінативній одиниці “night”, що представляє собою складову його концептуальної структури. Висловлення “my sash is lowered” є параболою, смисл якої – “я відгороджений від смерті”. Індикатор “sash” має синонімічне значення із “curtain”. У наступній строфі: “Vague dream-head lifted out of the ground... Not all your tongues talking aloud could be profound” [4, с. 576], – метонімії: “dream-head”, “light tongues”, імплікують такі риси людського характеру, як мрійливість, легковажність, поверховість. Протилежні поняття, використані в антитезі: “your head so much concerned with outer, mine with inner weather” [4, с. 576], об’єднуються номінативною одиницею “weather”, яка нарощує смисл завдяки асоціативним, інтертекстуальним зв’язкам, зокрема з піснею “Погода в доме” й означає гармонію. Таким чином, через лінгвокогнітивний аналіз стилістичних засобів виявляємо імплікат “гармонія між людиною і природою”.

Отже, аналіз стилістичних засобів у термінах когнітивної лінгвістики уможливорює виявлення прихованих смислів.

Література:

1. Белехова Л. І. Інтерпретація та переклад поетичного тексту / Лариса Іванівна Белехова. – Київ, 2001. – 91с.
2. Белехова Л. І. Образний простір американської поезії: лінгвокогнітивний аспект [рукопис]: дис. ...д-ра філол. наук: 10.02.04 / Лариса Іванівна Белехова. – К.: КНЛУ, 2002. – 391с.
3. Молчанова Г. Г. Семантика художественного текста / Г. Г. Молчанова. – Ташкент: ФАН Уз. ССР, 1988. – 160 с.

Джерела ілюстративного матеріалу:

4. Frost R. The Norton Anthology of American Literature / Ed. by N.Baym, R.Gottesman, L.V.Holland and others. – N.Y., L.: W.W. Norton & Company, 1989. – 2619 p.